

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
АРНАЙЫ ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДЫҢ ҰЛТТЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

«Д. Айрестің сенсорлық интеграциясы. Сенсорлық-интегративті тәсіл негізінде мүмкіндіктері шектеулі балалармен дамыту жұмысы» педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы

1. Жалпы ережелер

1. «Д. Айрестің сенсорлық интеграциясы. Сенсорлық-интегративті тәсіл негізінде мүмкіндіктері шектеулі балалармен дамыту жұмысы» атты педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы арнайы мектепке дейінгі ұйымдар, оналту орталықтары мен психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттерінің психологтары мен дефектологтарын оқытуды реттейді.

Тыңдаушылардың біліктілігіне қойылатын талаптар: «Арнайы білім» бағыты бойынша және (немесе) «Педагог-психолог» мамандығы бойынша жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі педагогикалық білім не «Арнайы білім» бағыты бойынша «Педагог-психолог» саласы бойынша педагогикалық қайта даярлауды растайтын құжат, мүмкіндіктері шектеулі балалармен кемінде 3 жыл жұмыс тәжірибесі, аутизмі бар балалармен кемінде 1 жыл жұмыс тәжірибесі болуы керек.

2. Курстардың мақсаты – сенсорлық интеграцияны пайдалана отырып, сапалы практика үшін заманауи халықаралық кірігу стратегиялары негізінде педагогтардың кәсіби құзыреттілік деңгейін арттыру және мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық көмекті тиімді түрде көрсету үшін арнайы білім беру ұйымдары педагогтарының педагогикалық практикасына сенсорлық-интегративті тәсілді енгізу болып табылады.

Бағдарламаның өзектілігі Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына айтқан: «Будущее страны формируется в колыбели младенца» («Ел боламын десең, бесігінді түзе») ұлт әлеуетін арттырудың маңызды мәселелерінің бірін шешумен байланысты. Ол кісі әр қазақстандық баланы оқыту және жан-жақты дамыту үшін лайықты жағдайлар жасаудың маңыздылығын атап өтті. Осы сөздері Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды дамыту моделі шеңберінде мектепке дейінгі ұйымдарда мазмұнын жаңғыртуды көздейтін Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында көрініс тапты. Мектепке дейінгі білім беруді жаңғырту баланың бастауыш мектепте оқуы және қоғамда әлеуметтенуі үшін қажетті негізгі өмірлік дағдыларды игеруге бағытталған

танымдық, дене, әлеуметтік және эмоционалды дамуын қолдау үшін кешенді тәсілді қамтамасыз етуді көздейді. Мектепке дейінгі ұйымдар заманына сәйкес дамып, оқытудың заманауи әлемдік әдістері мен технологияларын, білім беру үдерісін ұйымдастырудың жаңашыл формалары, әдістері мен тәсілдерін баланың жеке даму ерекшеліктері және әлеуетті мүмкіндіктеріне сәйкес оның жан-жақты дамуы және балалардың сенсорлық интеграцияның психомоторлық және сенсорлық-перцептивтік қабілеттерін дамыту маңыздылығына сүйене отырып қолдануы керек. Сенсорлық интеграция дегеніміз – ағзаның орталық жүйке жүйесінің сезім мүшелерінен хабарлама алу тәсілі және осы ақпаратты тиісті мінез-құлық реакциясын алу үшін пайдаланады.

Бағдарламаның әлемдік трендтер деңгейіндегі өзектілігі балалардың дамуына ерте даму мен ерте кірігуді қамтамасыз етуге ықпал ететін белгілі бір психологиялық-педагогикалық жағдайлар жасау қажеттілігімен байланысты. Нобель сыйлығының лауреаты, профессор Джеймс Джозеф Хекманның зерттеуі балалардың өмірінің алғашқы бес жылында оқу мен дамудың жоғары әлеуеті бар екенін көрсетті және бұл оларға инвестиция салуды ақтайды. Сонымен қоса өмірдің бұл кезеңі адамның дамуы тұрғысынан ең тиімді болып табылады, онда балаларды толыққанды тәрбиелеу үшін маңызды және қажетті сенсорлық даму болып табылады. Баланы тәрбиелеудегі жіберіп алған уақыт баланың дамуына да, жалпы экономикаға да әсер етеді. Сондықтан әр педагог балаларды дамытудың заманауи әлемдік әдістерін білуі және осы дағдыларды меңгеруі керек. Л.А. Венгер, И.Д. Венев, Джин Айрес, А.В. Запорожец, Э.М. Монтессори, Н.Н. Поддъяков, Т.А. Власова, Л.С. Выготский, Б.В. Зейгарник, В.В. Лебединский, К.С. Лебединская, А.Р. Лурия, М.С. Певзнер, Г.Е. Сухарева сияқты авторлардың еңбектерінде баланың сенсорлық дамуы мен тәрбиесінің маңыздылығы туралы айтылады.

3. «Д. Айрестің сенсорлық интеграциясы. Сенсорлық-интегративті тәсіл негізінде мүмкіндіктері шектеулі балалармен дамыту жұмысы» атты педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасының жаңалығы елімізде алғаш рет мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық көмек көрсету саласында мемлекеттік қызмет көрсететін оңалту орталықтары мен психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттерінің мамандары үшін әзірленуімен анықталады. Біліктілікті арттыру курстарының бағдарламасы түзете-дамыту жұмысында сенсорлық интеграция әдісін қолдану, мүмкіндігі шектеулі бала үшін жабдықтар, құралдар және белсенділік түрлерін таңдау мәселелерін қамтиды.

4. Курстық оқу онлайн сабақтар мен офлайн оқытуды қамтиды. Онлайн сабақтар 6 күнді құрайды, олардың әрқайсысы күніне 2 сағаттан 4 сабақты (8 академиялық сағат) және сенсорлық-интегративті тәсілді қолдана отырып, сабақты әзірлеу бойынша қорытынды жұмысты қамтиды. Курстың оқытушыларымен офлайн оқу 3 күн.

Сабақтың мазмұны осы Бағдарламаға 1-қосымшаға сәйкес оқу жоспарында берілген.

2. Глоссарий

4. Курстың глоссарийі төмендегідей негізгі ұғымдарды қамтиды:

1) сенсорлық интеграция (бұдан әрі – СИ) – бұл сенсорлық сигналдарды ұйымдастыру, соның арқасында ми дененің тиімді реакцияларын қамтамасыз етеді және эмоциялар мен мінез-құлықты қалыптастырады, оның мақсаты сыртқы немесе ішкі сенсорлық ынталандыруға жауап ретінде тиісті әрекеттерді жоспарлау және орындау болып табылады;

2) «Сыртқы» сезімдер – қоршаған ортаны ынталандыруға жауап беретін көру, есту, дәм және иіс сезу сенсорлық жүйелері;

3) «Ішкі» сезімдер – қоршаған ортаны ынталандыруға жауап беретін интроцептивті, тактильді, проприоцептивті және вестибулярлық сенсорлық жүйелер;

4) интроцептивтік жүйе – ішкі ағзалардан келетін сезімдер (мысалы, жүректің соғу жиілігі, тыныс алу жиілігі, ашығу, қозу, көңіл-күйдің өзгеруі және т.б.);

5) тактильдік жүйе – жанасу, қысымнан және т.б. болатын сезім;

6) проприоцептивтік жүйе – бұлшықеттер, сіңір және буындардан алынатын дененің кеңістіктегі орнын сезуі;

7) вестибулярлық жүйе – ішкі құлақтан тепе-теңдік жағдайы, ауырлық күшінің өзгеруі, дененің кеңістіктегі қозғалысы мен жағдайы туралы белгі;

8) ішкі драйв – баланың қоршаған әлемді тану және әрекет етуге деген өз қалауы;

9) перцепция – қабылданатын сенсорлық ынталандыруларды психологиялық маңызы бар ақпаратқа айналуы;

10) модуляция – ынталандырудың қарқындылығы/ұзақтығын реттеу (ретке келтіру) үдерісі;

11) адаптивті жауап – сыртқы ортада болып жатқан өзгерістерге жауап ретінде туындайтын адамның негізделген және мақсатты әрекеті;

12) сенсорлық кемсітушілік – адамның сенсорлық сигналдардың кеңістіктік және уақытша қасиеттерін түсіндіру және ажырату, басқаша айтқанда «бұл не», «ол қай жерде» және «бұл қашан болды» деген сияқты сөздерді тану қабілеті;

13) праксис – мақсатты әрекеттер тізбегін ұсыну, жоспарлау және ұйымдастыру қабілеті;

14) билатералды үйлестіру – қимыл-қозғалыс белсенділігі барысында бір мезгілде дененің екі жағын да пайдалану қабілеті.

3. Бағдарламаның тақырыбы

5. Біліктілікті арттыру бағдарламасы төмендегідей тақырыптарды қамтиды:

- 1) Қазақстан Республикасында мүмкіндіктері шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзету арқылы қолдау жүйесі;
- 2) баланың дамуы: әртүрлі жас кезеңдеріндегі даму заңдылықтары мен міндеттері;
- 3) балалардың онтогенезде психикалық-эмоционалдық даму ерекшеліктері;
- 4) жүйке жүйесінің анатомиясы, жүйке жүйесінің құрылымы мен қызметінің негізгі қағидаттары;
- 5) сенсорлық интеграция теориясы, сенсорлық интеграцияны өңдеу үдерісін анықтау және Д. Айрестің сенсорлық интеграциясының дисфункциясы (Sensory Processing Disorders);
- 6) «Сыртқы» сезімдер – сенсорлық жүйелер: көру, есту, дәм және иіс сезу;
- 7) «Ішкі» сезімдер – интроцептивтік, тактильді, проприоцептивтік және вестибулярлық сенсорлық жүйелер;
- 8) сенсорлық интеграциядағы бағалау және диагностика әдістері, бағалау әдістеріне шолу;
- 9) интегративті терапевтік тәсіл, бағалау негізінде кірігуді жоспарлау, кірігудің мақсаттары;
- 10) сенсорлық диета.

4. Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері, күтілетін нәтижелері

Курстың мақсаты – сенсорлық интеграцияны қолдана отырып, сапалы тәжірибеге кірігудің заманауи халықаралық стратегиялары негізінде педагогтардың кәсіби құзыреттілік деңгейін арттыру және мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық көмек көрсету үшін арнайы білім беру ұйымдары педагогтарының педагогикалық практикасына сенсорлық-интегративті тәсілді енгізу.

7. Бағдарламаның міндеттері:

- 1) тыңдаушыларда «Д. Айрестің сенсорлық интеграциясы» мен балаларға көмек көрсету кезінде сенсорлық-интегративті тәсілді қолдану саласындағы заманауи зерттеулер туралы ұғым қалыптастыру және оны дамыту;
- 2) курсанттарда баланың дамуы барысында сенсорлық интеграцияның мәні, біздің денемізден туындайтын сезімдердің байланысы және зият пен сөйлеу тілін дамыту туралы ұғымды қалыптастыру;
- 3) тыңдаушыларда белгілі бір бұзылысы бар бала үшін белсенділік түрлерін таңдауда сенсорлық өңдеу дисфункциясының түрлері туралы сенсорлық интеграция саласында негізгі құзыреттерді қалыптастыру;
- 4) бағалау негізінде кірігуді жоспарлау қабілетін дамыту, кірігудің мақсаттарын анықтай білу;
- 5) клиникалық ойлауды қалыптастыруға ықпал ету;

6) тыңдаушылармен мүмкіндіктері шектеулі балалармен түзете-дамыту жұмысында сенсорлық-интегративті тәсілді қолдану мүмкіндіктерін талқылау;

7) белгілі маман үшін практиканың нақты және өзекті мәселелерін шешу, мәнмәтіндік кәсіби қиындықтарды жеңуге ықпал ету.

8. Курс аяқталғаннан кейін тыңдаушылар:

1) Дж. Айрестің сенсорлық интеграциясының теориясы, ОЖЖ жұмысы, сенсорлық интеграция механизмімен танысады;

2) баланың мінез-құлығындағы сенсорлық интеграцияның бұзылу белгілері және сенсорлық ақпарат үдерістерінің бұзылыстарының жіктемесі туралы түсінік алады;

3) сенсорлық интеграция дисфункциясының диагностикасы мен кірігу стратегиясының негіздерін меңгереді;

4) сенсорлық интеграцияға негізделген қолданбалы әдістерді (ойын мен жаттығулар) меңгереді және оларды балалармен жұмыста қолдана алады;

5) олар кеңістікті ұйымдастырып, жабдықты таңдай алады және оны сенсорлық интеграция негізінде жұмыста қолдана алады;

6) балалар белсенділігінің түрлерін таңдап, оның дамуына ықпалдасады;

7) сенсорлық диетаның не екенін, оның мақсаттары мен қағидаттарын біледі;

8) балаға сенсорлық диетаны құру және өзгерту, оны отбасының күнделікті өміріне енгізуді үйренеді.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

9. Бағдарлама 5 модульден тұрады: нормативтік-құқықтық, психологиялық-педагогикалық, мазмұндық, технологиялық, вариативтік.

10. Нормативтік-құқықтық модуль:

1) 1-тақырып. Қазақстан Республикасында мүмкіндіктері шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау жүйесі.

Қазақстан Республикасында мүмкіндіктері шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау жүйесінің нормативтік-құқықтық базасын жаңарту. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім берудің құқықтық негізі. Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға инклюзивті (кіріккен) білім беруді ұйымдастыру. «Инклюзивті білім беру» ұғымын заманауи түсіндіру. Мүмкіндіктері шектеулі балаларды ұйымдастыру-әдістемелік тұрғыдан қолдау.

11. Психологиялық-педагогикалық модуль:

1) 1-тақырып. Баланың дамуы: әртүрлі жас кезеңдеріндегі даму заңдылықтары мен міндеттері.

Міндеттерді шешу ретінде даму. Тұлғаның функционалды моделі. Адамның ерте дамуын кезеңдерге бөлуде метафоралық көзқарас: үдеріс

кезеңі – баланың өз қажеттіліктерімен байланысы, шекараларды құру кезеңі – әлемді «Мен» және «Мен емес» деп бөлу, туынды кезеңі – өмірлік мәселелерді шешудің дұрыс құралдарын табу қабілеті, түсіну кезеңі – рефлексия, адаммен не болып жатқанын түсіну және осыны түсіну негізінде адам баласының өмірлік тәжірибесінің ерекше жүйесін құруға қабілет.

2) 2-тақырып. Балалардың онтогенезде психикалық-эмоционалдық даму ерекшеліктері.

Онтогенез дегеніміз не? Дизонтогенез туралы түсінік. Баланың қалыпты жағдайда дене және психикалық даму заңдылықтары туралы білімнің қажеттілігі. Баланың қалыпты жағдайда дене және психикалық даму кезеңдері. Баланың қалыпты жағдайда эмоционалды-ерік саласының даму ерекшеліктері. Әлеуметтік фактор. Физиологиялық фактор. Психологиялық фактор.

12. Мазмұндық модуль:

1) 1-тақырып. Жүйке жүйесінің анатомиясы. Жүйке жүйесінің құрылымы мен жұмысының негізгі қағидаттары.

Жүйке жүйесінің жалпы құрылымы мен дамуы. Жүйке жүйесінің жіктелуі. Жүйке жүйесінің онтогенезі, физиологиялық және психикалық қызметтерді реттеуде жүйке жүйесінің рөлі. Жүйке жүйесі психикалық үдерістердің негізі ретінде. Ми және оның бөлімдері.

2) 2-тақырып. Д. Айрестің сенсорлық интеграция теориясы, сенсорлық интеграцияны өңдеу үдерісін анықтау және сенсорлық интеграцияның дисфункциясы (Sensory Processing Disorders).

Д. Айрестің сенсорлық интеграциясы. Теориялық негіздеме. Теорияға және оның дамуына заманауи көзқарас. Сенсорлық интеграция процесін эмпирикалық зерттеу тәсілдері. Сенсорлық интеграция үдерістерін бағалау көзқарасы. Баланың мінез-құлығындағы сенсорлық интеграция бұзылыстарының белгілері және сенсорлық ақпарат үдерістерінің бұзылыстарының жіктелуі туралы түсінік. Сенсорлық модуляция. Сенсорлық кемсітушілік. Бейімделген жауап.

3) 3-тақырып. «Сыртқы» сезімдер – сенсорлық жүйелер: көру, есту, дәм және иіс сезу.

Сенсорлық жүйелердің жұмысы және сенсорлық сезімдердің ерекшеліктері. Сенсорлық сезімдердің күнделікті дағдыларға әсері. Үйге және мектепке дейінгі мекемелерге арналған сенсорлық (проприоцептивтік, вестибулярлық, тактильді) стратегияларды таңдау қалай өтеді. Сенсорлық жүйелердің сенсорлық модуляциясының бұзылыстарының көріністері. Сенсорлық реактивтіліктің жоғарылауы, төмендеуі және сезімдерді іздеуді білдіретін белгілер.

4) 4-тақырып. «Ішкі» сезімдер – сенсорлық жүйелер: интроцептивтік, тактильді, проприоцептивтік және вестибулярлық.

Тактильді, проприоцептивтік және вестибулярлық дисфункцияның сипаттамалары. Сенсорлық сезімдердің күнделікті дағдыларға әсері. Үйге және мектепке дейінгі мекемелерге арналған сенсорлық (проприоцептивтік, вестибулярлық, тактильді) стратегияларды таңдау қалай өтеді.

13.Технологиялық модуль:

1) 1-тақырып. Сенсорлық интеграциядағы бағалау және диагностикалық әдістер, бағалау әдістеріне шолу.

Сенсорлық интеграцияда бағалаудың алтын стандарты – AYRES (EASI), сенсорлық интеграцияның негізгі қызметтерін бағалаудың стандартталған және сенімді құралы. Өлшеу параметрлері. Тестілер, сенсорлық дисфункция сауалнамалары. Баланы тексеру рәсімдерін жүргізу мәселелері.

2) 2-тақырып. Интегративті терапевтік тәсіл, бағалау негізінде кірігуді жоспарлау, кірігу мақсаттары.

Психологиялық-педагогикалық сабақтың ұйымдастырушы құрылымы мен мазмұны: негізгі кезеңдері, ұзақтығы, әдістері, тәсілдері, жұмыс әдістері, ұйымдастыру түрлері, педагог пен баланың әрекеті. Жеке сабақтарды жоспарлау және оны өткізу. Жеке жұмыстың негізгі бағыттары мен мазмұны. Баланың артынан жүру, материалдар, ортаны таңдау және әрекетті модельдеуде жауапкершілік сақтау қағидаты. Балалардың белсенділігінің түрлерін таңдау. Нақты жағдайларды талдау.

3) 3-тақырып. Сенсорлық диета.

Сенсорлық диета дегеніміз не, мақсаттары мен қағидаттары. Әр балаға сенсорлық диета құру және оны өзгерту ерекшеліктері. Бала және оның отбасының сенсорлық диетасы және күнделікті өмірі. Өртүрлі сенсорлық жүйелер үшін тыныштандыратын, ұйымдастырушы және әсерлі шаралар. Баланың сенсорлық қажеттіліктеріне үйдегі ортасын бейімдеу.

4) 4-тақырып. Құрал-жабдық және оны сенсорлық интеграция жөніндегі маманның жұмысында қолдануы. Сенсорлық-интегративті залда сабақ өткізу.

Сенсорлық-интегративті тәсілді қолдана отырып, баламен сабақ өткізу үшін жағдай жасау. Сенсорлық интеграция сабақтары үшін орта мен кеңістікті ұйымдастыру. Құрылымы: уақытша, кеңістіктік, кеңістіктік-уақыттық. Көрнекі кесте. Пәндік кесте, суреттер, пиктограммалар. Алгоритм бойынша әрекеттер, уақыт бойы көрнекілік, ырғақты құрылым, қарқын. Әрекетті аяқтау және өзгерту рәсімдері. Қимыл-қозғалысқа оқыту кезеңдері және қимыл-қозғалысты игеруге қажетті уақыт, кабинетті қолжетімді материалдар және құралдармен жабдықтау, оларды баланың сенсорлық ерекшеліктеріне байланысты үйде пайдалануды ұсыну.

14. Вариативтік модуль:

Вариативтік модульдің тақырыптарын тыңдаушылар кіріс сауалнамасы барысында анықтайды.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

15. Біліктілікті арттыру курстары төмендегідей режимде ұйымдастырылады:

1) Бағдарламаға 1-қосымшаға сәйкес курстың оқу-тақырыптық жоспарына сәйкес аралас оқыту. Аралас оқыту оқытудың үш кезеңін

қамтиды: күндізгі оқу – 24 сағат, қашықтықтан оқу – 32 сағат, өздігінен оқу – 16 сағат. Күндізгі оқу курстың соңғы күндерінде өткізіледі.

16. Білім беру үдерісі оқытудың интербелсенді түрлері мен әдістерін қамтиды: дәріс, семинар, топтық және жұптық практикалық жұмыс, шеберлік сыныбы, кейстер әдісі, сұрақтарды бірлесіп шешу, сонымен қатар аралас оқыту режимінде курсқа арналған вебинар, онлайн дәріс және тыңдаушының өздігінен оқуы.

17. Педагогтардың Бағдарлама мазмұнын түсіну деңгейін арттыру үшін: кейіннен талқылау және рефлексиямен топтарда жұмысты кеңінен қолдану; кейіннен ұжымдық жұмыстарды таныстырумен шағын топтарда теория мен практиканың негізгі мәселелерін талқылау қарастырылған.

7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

18. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету оқытудың дидактикалық жүйесі қағидаттарына негізделеді:

– оқу материалын ұсынудың жүйелілігі мен логикалық кезектілігі қағидаты;

– мазмұнның тұтастығы және практикалық маңыздылығы қағидаты;

– оқу материалын көрнекі түрде ұсыну қағидаты.

Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мыналарды қамтиды:

1) біліктілікті арттыру курстарының бағдарламасы, бағдарламаның модульдік ұйымдастырылуы;

2) тұсаукесерлер, үлестірмелі материалдар;

3) кейстердің үлгілері;

4) сауалнама парақтары, бақылау жұмысының материалдары;

5) тестілік тапсырмалар;

6) кері байланыс сауалнамалары.

8. Оқу нәтижелерін бағалау

19. Тыңдаушылардың білімін бақылау және бағалау мақсатында: бақылау жұмысы, экспресс-сауалнамалар, тестілеу жүргізіледі.

20. Педагогтардың қызметін бағалау бақылау және тест тапсырмаларын орындау нәтижелері бойынша, сондай-ақ курстардан өту барысында практикалық жұмысқа қатысу бойынша жүзеге асырылады және келесі шаралар кешенінен тұрады. Курстан сәтті өту үшін ең төменгі өту ұпайы – 75%.

1. Бағдарлама мазмұны бойынша білімді тексеретін тест тапсырмалары. Оны курс жетекшісі әзірлейді және оқу аяқталған кезде жүргізіледі. Курстың аяқталуы бойынша қорытынды сынақ 30 ұпай жинауға мүмкіндік береді (әрбір дұрыс жауап үшін 1 ұпайдан 30 сұрақ).

2. Бағдарламаның мазмұндық және технологиялық модулін білуді тексеретін бақылау жұмысы (диагностикалық жұмыс) – 1 жұмыс. Оны курс

жетекшісі әзірлеп, жүргізеді. Бақылау жұмысын орындауға 4 өздік жұмыс күні бөлінеді.

Бақылау жұмыстарын бағалау 4 ұпайлық шкала бойынша жүргізіледі: 3 – толық көлемде ұсынылған; 2 – ішінара ұсынылған; 1 – дұрысы ұсынылмаған; 0 – ұсынылмаған.

21. Педагогтың жеке және кәсіби дамуына бағытталған біліктілікті арттыру үдерісінің тиімділігі мен нәтижелілігінің критерийі курсанттың курстық дайындық кезінде және курстан кейінгі кезеңде көрсеткен кәсіби белсенділігі болып табылады.

22. Тыңдаушыларды бағалау критерийлері:

- 1) материалды курс бағдарламасы шегінде меңгеру – 3 ұпай;
- 2) өздігінен оқу және кәсіби қызметті жалғастыру үшін жеткілікті білімге ие болу – 3 ұпай;
- 3) психологиялық-педагогикалық үдерістің нақты міндеттерін шешу қабілеті мен белсенділігі, нақты өндірістік жағдайды түсіну икемі – 3 ұпай.

	Ұпай	Бүкіл курс ішіндегі жалпы саны
Бақылау жұмысы	3 ұпай	3
Тыңдаушының белсенділігі	3 ұпай	9
Тест сынағы	Әрбір дұрыс жауап үшін 1 ұпай	30
		Барлығы: 42 ұпай (100%)
		Өту балы: 31 ұпай (75%)

75% және одан жоғары ұпай жинаған тыңдаушыларға курс аяқталғаннан кейін біліктілікті арттыру курстарынан өткені туралы сертификат беріледі.

Курстың аяқталуы бойынша 50-74,9% аралығында ұпай жинаған тыңдаушыларға курстан өткеннен кейін бір ай ішінде сынақты қайта тапсыру және бақылау жұмысын орындауға бір реттік мүмкіндік беріледі.

50%-дан аз жинаған тыңдаушыларға курстың аяқталуы бойынша сертификат берілмейді.

9. Курстан кейінгі қолдау

23. Курстан кейінгі қолдау курстан кейінгі қызметіне үздіксіз мониторинг жүргізу және педагогикалық практиканың нақты жай-күйін курс бағдарламасының күтілетін нәтижелерімен салыстыру мақсатында әдістемелік, кеңес беру арқылы сертификатталған педагогтардың кәсіби дағдыларын дамытуды қамтамасыз етуге бағытталған.

Педагог қызметін курстан кейінгі қолдауды жүргізу түрлеріне төмендегілер жатады:

1) әртүрлі байланыс құралдарын (электрондық пошта, ватсап және т.б. тәжірибе алмасу) қолдану арқылы жеке қарым-қатынас (сұрақтарға жауаптар, түсіндіру, ұсынымдар);

2) қашықтықтан кеңес беру (орталық сайты, жалпы чаттар, телефон, зуум конференциясы және т.б.);

3) жарияланым, педагогикалық және зерттеу қызметінің нәтижелерін дайындауда кеңес беру (жарияланым мақалалары, әдістемелік құралдар және әдістемелік тәжірибе);

4) курстан кейінгі кезеңде өзінің педагогикалық тәжірибесін рефлексивті талдау;

5) біліктілікті арттыру курстарынан өткен және алған білімдері, икемдері, дағдыларын практикада табысты қолданатын педагогтарды тәжірибе алмасу бойынша шараларға қатысуға тарту, сондай-ақ курстың даушыларына олардың педагогикалық, зерттеу және рефлексивті қызметінде әдістемелік көмек көрсету, кеңес беру;

6) біліктілікті арттыру курстарынан өткен және алған білімдері мен дағдыларын практикада табысты қолданатын педагогтарды директорлар кеңесінің жұмыс топтарының пәнаралық отырыстарына қатысуға тарту;

7) тәжірибе алмасу бойынша шараларды (конкурстар, конференциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер және т.б.) өткізу бойынша жұмысты ұйымдастыру және қолдау;

8) педагогтардың сабақтарын бірлесіп бақылау (біліктілікті арттыру курстарынан өткен және алған білімдері, икемдері, дағдыларын практикада табысты қолданатын педагогтардың қатысуымен);

9) педагогтардың кәсіби дамуының нақты бағыттары бойынша оңалту орталықтары мен психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттерінің директорлар кеңесінің мүшелері үшін ұсынымдар әзірлеу.

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

24. Курс бойынша негізгі әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. ҚР Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына 1-қосымша.

2. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары (Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 жарлығы)

3. «Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі білім берудің типтік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 20 желтоқсандағы № 557 бұйрығына өзгеріс пен толықтыру енгізу туралы. ҚР «Білім туралы» заңы.

4. «Ерекше қажеттіліктері бар адамдарға білім беру саласындағы саясат және практикалық қызмет принциптері туралы» Саламанка декларациясы 1995 ж.

5. Айрес Джин. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. – М.: Теревинф, 2017.
6. Ayres, A. J. (2005). Sensory Integration and the Child, 25th Anniversary Edition. Los Angeles, CA: Western Psychological Services.
7. Ayres, A.J. & Cermak, S. (2011). Ayres Dyspraxia Monograph 25th Anniversary Edition. Torrance, CA: Pediatric Therapy Network.
8. Bear, M.F., Connors, B. W. and Paradiso, M. A. (2016). Neuroscience: Exploring the Brain 4th edition. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer. (or other reputable neuro text).
9. Bundy, AC, Murray, EA, Lane, SJ (2002) Sensory Integration Theory and Practice.
10. Безруких М.М., Сонькин В.Д., Фарбер Д.А. Возрастная физиология: физиология развития ребенка: Учеб. пособие для вузов. – М.: Академия, 2003.
11. Беляев Н.Г. Возрастная физиология. – Ставрополь: СГУ, 1999.
12. Батуев А.С. Глава 2. Сенсорная функция мозга. § 1. Общие принципы конструкции сенсорных систем// Физиология высшей нервной деятельности и сенсорных систем. – 3. – СПб.: Питер, 2010.
13. Валлон А. Психическое развитие ребенка. – М., 1967.
14. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М., 1999.
15. Гигиена: Учебник/Под ред. Г.И. Румянцева. – М.: ГЭОТАР-МЕД, 2001.
16. Davis Company; Kranowitz. C. (2003) The Out-of-Sync Child: Recognizing and coping with sensory integration dysfunction. New York, NY: Perigree Press.
17. Дети с расстройствами аутистического спектра в детском саду и школе: Практики с доказанной эффективностью/Святослав Довбня, Татьяна Морозова, Анастасия Залогина, Инна Монова. – Москва: Альпина ПРО, 2022.
18. Ерсарина А.К. Психолого-педагогическая реабилитация детей дошкольного возраста с использованием методов сенсомоторной коррекции. – Алматы, 2019.
19. Захаров А. И. Происхождение и психотерапия детских неврозов/ А.И. Захаров. – М.: КАРО, 2003.
20. О'Коннор К. Теория и практика игровой психотерапии. – С-Пб., 2002.
21. Киселева М.В. Арттерапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми /М.В. Киселева. – СПб.: Речь, 2007.
22. Как организовать инклюзию в детском саду: Опыт участников проектов Фонда «Обнажённые сердца». – М.: Альпина ПРО, 2022.
23. Как помочь дошкольнику с расстройством аутистического спектра. – М.: 2020.
24. Лаврова Г.Н. Методы диагностики и коррекции детей дошкольного и младшего школьного возраста: Учебное пособие/Г.Н. Лаврова. – Челябинск: ЮУрГУ, 2005.

25. Montegu, Ashley (1986). *Touching: The human significance of the skin*. NY: Columbia University Press.

26. Мамайчук И. И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии/И.И. Мамайчук. – СПб : Речь, 2001.

27. Методическое пособие Совместный проект ГБУ Самарской области «Центр диагностики и консультирования Самарской области» и Самарской городской общественной организации помощи детям-инвалидам с аутизмом и их семьям «Остров надежды».

28. Осипова А. А. Общая психокоррекция/А.А. Осипова. – Москва-Воронеж, 2005.

29. Обреимова Н.И., Петрухин А.С. Основы анатомии, физиологии и гигиены детей и подростков. – М.: Академия, 2000.

30. Осипова А.А. Общая психокоррекция: Учебное пособие/А.А. Осипова. – М.: ТЦ Сфера, 2002.

31. Психологическая коррекция: учеб. пособие/сост. Я.А. Мазуренко. – Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2007.

32. Петрусинский В.В., Розанова Е.Г. Психотехнические игры и упражнения: техники игровой психокоррекции/В.В. Петрусинский, Е.Г. Розанова. – М.: Владос, 2006.

33. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. с практическими рекомендациями для родителей и специалистов Э. Джин Айрес – М.: Владос, 2006.

34. Слюсарева Е.С. Методы психологической коррекции: Учебно-методическое пособие/Е.С. Слюсарева, Г.Ю. Козловская. – Ставрополь: СГПУ, 2008.

35. Сенсорная интеграция – метод коррекции первичного нарушения при расстройствах аутистического спектра: методическое пособие/ Составитель Т.В. Кондратьева. – Самара. 2018.

36. Сенсорные особенности детей с расстройствами аутистического спектра. Стратегии помощи. Методическое пособие /Манелис Н.Г., Никитина Ю.В., Феррой Л.М., Комарова О.П./Под общ. ред. А.В. Хаустова, Н.Г. Манелис. М.: ФРЦФГБОУВОМГППУ, 2018.

37. Сапин М.Р., Брыксина З.Г. Анатомия, физиология детей и подростков. – М.: Академия, 2002.

38. Steinbrenner, J. R., Hume, K., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., McIntyre, N. S., Yücesoy-Özkan, S., & Savage, M. N. (2020). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with Autism. The University of North Carolina at Chapel Hill, Frank Porter Graham Child Development Institute, National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice Review Team.

39. Chang, Y, Owe, J.P., Desai, S.S., Hills, S.S., Arnett, A.B., Harris, J., Marco, E.J., & Mukherjee, P. (2014). Autism and sensory processing disorders: Shared white matter disruption in sensory pathways but divergent connectivity in social-emotional pathways. PLoS ONE 9(7): e 103038: doi: 10.1371/journal.pone.0103038.

40. Schaaf, R.A. & Mailloux, Z. (2015). Clinician's Guide for Implementing Ayres Sensory Integration. AOTA Press, Bethesda, MD.

41. Schaaf, R.C., Schoen, S.A., May-Benson, T., Lane, S.J., Smith Roley, S., Mailloux, Z. (2015). The Issue Is—State of the Science: A Roadmap for research in sensory integration. American Journal of Occupational Therapy, 69, 6906360010. <http://dx.doi.org/10.5014/ajot.2015.019539>.

42. Schaaf, R. A., and Smith Roley, S. (2006). SI: Applying clinical reasoning to practice with Diverse Populations. Austin, TX: Pro-Ed.

43. Smith Roley, S., Blanche E. I., and Schaaf, R. C. (2001). Understanding the nature of sensory integration with Diverse Populations. San Antonio, TX: Pro-Ed.

44. Smith Roley, S., Mailloux, Z. Miller-Kuhanek, H. & Glennon, T. (2007). Understanding Ayres Sensory Integration®. OT Practice 12(17) CE1-CE-8.

45. Watling, R., Koenig, S, Davies, P.L., & Schaaf, R.C. (2011). Occupational therapy practice guidelines for children and adolescents with challenges in sensory processing and sensory integration. Bethesda, MD: AOTA Press.

46. Panflova T.O., Kashtanova S.N. O gotovnosti k obucheniyu chteniyu i pis'mu umstvenno otstalyh pervoklassnikov // Problemy sovremennogo pedagogicheskogo obrazovaniya. 2019. № 63(3). – S. 102–105.

11. Электрондық ресурстар

1. <https://www.cl-asi.org/>
2. <http://www.zoemailloux.com/sensory-integration-topics.html>
3. <https://www.facebook.com/andrey.kiselnikov.psy>
4. <https://sensoryproject.org/2018/03/11/evidence-based-guidelines-for-occupational-therapy-using-ayres-sensory-integration/>
5. <https://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=2666720>
6. https://ajot.aota.org/article.aspx?articleid=2087152&fbclid=IwAR1qoKzizmlMOhQDvgf1cu8JkYwVn73EWw_u3gbix_eQPhWk5klxaDhdn0 <http://fgosovz24.ru/assets/files/usloviya-realizacii/metod-kopilka/shtyaginova-e.a.-alternativnaya-kommunikaciya-metodicheskij-sbornik.pdf>
7. <http://odiplom.ru/lab/informacionno-kommunikativnye-tehnologii.html>
8. <https://outfund.ru/vmeshatelstva-pri-ras-s-dokazanoj-effektivnostyu/>
9. <https://www.autismspeaks.org/>
10. <https://nationalautismassociation.org>
11. <https://cyberleninka.ru/article/n/effektivnye-metody-diagnostiki-obucheniya-i-psihoterapii-detey-s-autisticheskimi-narusheniyami>
12. https://yandex.kz/images/search?pos=0&img_url=https%3A%2F%2Fget.pxhere.com%2Fphoto%2Fperson-girl-game-boy-kid-gift-child-box-package-dress-toddler-skin-human-positions-moving-to-917512.jpg&text=
13. https://yandex.kz/images/search?pos=16&img_url=https%3A%2F%2Fst3.depositphotos.com%2F7814922%2F12865%2Fi%2F950%2Fdepositphotos_128653438-stock-photo-5-years-old-child-playing.jpg&text

14. <https://www.youtube.com/watch?v=eFSOb8bVIUY>
15. https://vk.com/video409018863_456239053
16. https://www.youtube.com/watch?time_continue=19&v=j4gH6Au1fB

E

17. <https://youtu.be/APKXGIIrBnM>
18. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4825459/> The Effect of Group Play Therapy on Social-Emotional Skills in Pre-School Children. Ahdieh Chinekesh, Mehrnoush Kamalian, Masoumeh Eltemasi, Shirin Chinekesh, and Manijeh Alavi
19. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2989834/> Play Therapy Considerations and Applications for the Practitioner. Ritesh Kool, MD and Timothy Lawver, DO

«Д. Айрестің сенсорлық интеграциясы.
 Сенсорлық-интегративті тәсіл негізінде
 мүмкіндіктері шектеулі балалармен дамыту
 жұмысы» білім беру бағдарламасына
 1-қосымша

Аралас оқыту режиміндегі курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтардың тақырыптары	Күндізгі оқу 24 с.			Қашықтықтан оқу 34 с.		Өздік оқу 12 с.	Барлығы
		Практикалық сабақ	Шеберлік сыныбы	Жобаларды қорғау	Вебинар	Онлайн-лекция	Тыңдаушының өздік оқуы	
1.	Нормативтік-құқықтық модуль							4
1.1	Қазақстан Республикасында мүмкіндіктері шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзету арқылы қолдау жүйесі				4			
2	Психологиялық-педагогикалық модуль							8
2.1	Баланың дамуы: әртүрлі жас кезеңдеріндегі даму заңдылықтары мен міндеттері					2	2	
2.2	Балалардың онтогенезде психикалық-эмоционалдық даму ерекшеліктері.					4		
3	Мазмұндық модуль							28
3.1	Жүйке жүйесінің анатомиясы. Жүйке жүйесінің құрылымы мен жұмысының негізгі қағидаттары					4	2	
3.2	Д. Айрестің сенсорлық интеграция теориясы, сенсорлық интеграцияны өңдеу үдерісін анықтау және сенсорлық интеграцияның дисфункциясы (Sensory Processing Disorders).					4	2	
3.3	«Сыртқы» сезімдер – сенсорлық жүйелер: көру, есту, дәм және иіс сезу.					4	4	
3.4	«Ішкі» сезімдер – сенсорлық жүйелер: интроцептивтік, тактильді, проприоцептивтік және вестибулярлық.				4	4		
4	Технологиялық модуль							30
4.1	Сенсорлық интеграциядағы	2	4		2			

	бағалау және диагностикалық әдістер, бағалау әдістеріне шолу							
4.2	Интегративті терапевтік тәсіл	4	2	4				
4.3	Сенсорлық диета				2		2	
4.4	Құрал-жабдық және оны сенсорлық интеграция жөніндегі маманның жұмысында қолдануы. Сенсорлық залда сабақ өткізу. Белсенділікті таңдау.	2	2	4				
5	Вариативтік модуль							2
5.1	Массаж. Жанасу маңыздылығы				2			
Барлығы:		8	8	8	14	22	12	72

Ескертпе: 1 академиялық сағат – 45 минут.